

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 26/1999 vp

Hallituksen esitys laeiksi kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 30 päivänä marraskuuta 1999 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmis-
televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 163/1999 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Juha Rossi ja ylitarkastaja Riitta Aulanko, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Markku Helin, oikeusministeriö

- lakimies Tarja Waris, Kansaneläkelaitos
- kehityspäällikkö Riitta Korpiluoma, Eläketurvakeskus
- lakimies Outi Raitoaho ja erityisasiantuntija Heli Sahala, Suomen Kuntaliitto
- toimitusjohtaja Tapani Miettinen, Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto
- asiamies Markus Äimälä, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT
- asiamies Jukka Karhu, Palvelutyönantajat
- lakimies Markku Kojo, Akava ry
- johtaja Kaarina Knuuti, Maa- ja Metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK
- työmarkkina-asiames Pertti Rauhio, Suomen Yrittäjät.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että kansaneläkelakia, perhe-eläkelakia, eläkkeensaajien asumistukilakia, rintamasotilaseläkelakia, lapsen hoitotuesta annettua lakia, vammaistukilakia ja kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annettua lakia muutetaan vastaamaan uusittua holhouslainsäädäntöä. Eläkkeen ja muut etuudet hakisi täysivaltainen asianosainen itse, ja etuudet myös maksettaisiin hänelle, jollei hänen toimintakelpoisuuttaan ole tältä osin rajoitettu tai muualla laissa toisin säädetä. Vajaavaltaisen

eläke ja muut etuudet maksettaisiin yleensä hänen edunvalvojalleen.

Kumottavaksi ehdotetaan kansaneläkelain säännös eläkkeen maksamisesta sosiaalilautakunnalle silloin, kun eläkkeen maksaminen eläkkeensaajalle itselleen ei ole ollut tarkoituksenmukaista esimerkiksi hänen elämäntapojensa vuoksi. Samoin ehdotetaan kumottavaksi kansaneläkelain säännös kansaneläkkeen maksamisesta kunnalle laitos- tai perhehoidosta perittävien maksujen korvaamiseksi. Vastaava sään-

nös on sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa.

Lisäksi ehdotetaan takautumisoikeuden laajentamista siten, että Kansaneläkelaitos voisi periä takautuvan työeläkkeen eläkkeen maksavalta laitokselta siltä osin kuin kansaneläkettä on maksettu samalta ajalta kuin työeläkettä oikaistaan tai tarkistetaan. Takautumisoikeus koskisi myös tapaturmaeläkkeitä ja liikennevakuutuskorvauksia.

Perhe-eläkelakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös lapseneläkkeen laskemisesta silloin, kun se on Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen perusteella määrättävä edunjättäjän Suomessa asumaan aikaan suhteutettuna.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000. Perhe-eläkelain säännöstä lapseneläkkeen laskemisesta sovellettaisiin kuitenkin jo 1 päivästä syyskuuta 1999.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä.

Uudistetun holhouslainsäädännön mukaan henkilölle voidaan määrätä edunvalvoja, vaikka hänen toimintakelpoisuuttaan ei ole rajoitettu taloudellisten asioiden hoidossa. Jos näin on menetelty, tulee sovellettavaksi holhoustoimesta annetun lain 31 §. Kyseisen säännöksen mukaan saatava, joka kuuluu edunvalvojan hoidettavana olevaan omaisuuteen, voidaan suorittaa vain edunvalvojalle tai hänen osoittamalleen päämiehen tilille. Valiokunta korostaa niitä mahdollisuuksia, joita tämä menettely antaa tuettaessa henkilöä, jolle on määrätty edunvalvoja.

Hallituksen esitykseen ei sisälly säännöstä siitä, että kunnan järjestäessä laitoshoidtoa tai -huoltoa taikka perhehoitoa, Kansaneläkelaitoksen on kunnan vaatimuksesta maksettava etuus kunnalle käytettäväksi terveydenhuollon asiakasmaksusta annetun lain 14 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Vastaava säännös ehdotetaan kuitenkin tämän hallituksen esityksen kanssa rinnakkaiseksi katsottavaan työtekijäin eläkelakiin ja viittaussäännösten nojalla muihin eläkelakeihin. Tätä koskeva säännös ehdotetaan otettavaksi kansaneläkelain 43 §:ksi. Kun kansaneläke-

lainsäädännön mukaiset etuudet ovat rinnastettavissa eläkkeisiin, ehdottaa valiokunta viittaussäännöksiin saman asian toteuttamista soveltuvin osin muissa hallituksen esitykseen sisältyvissä laeissa. Lisäksi valiokunta ehdottaa vammaistukilakiehdotuksen voimaantulosäännöstä täydennettäväksi.

Eläkkeensaajan elämäntapa tai elämäntilanne saattaa olla sellainen, että hänen rahankäyttönsä on tarpeellista hänen suostumuksellaan asettaa valvotuksi. Kyseessä voi olla esimerkiksi sairas, vammainen, päihdeongelmainen tai peliriippuvainen henkilö. Tällaisia tilanteita varten sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää säilytettäväksi kansaneläkelaisissa nykyisin olevan menettelyn, jonka nojalla eläke tai muu etuus voidaan maksaa kunnan monijäseniselle toimielimelle (sosiaalilautakunnalle) käytettäväksi henkilön ja hänen perheensä huoltoon. Saadun tiedon mukaan Kansaneläkelaitos maksaa nykyisin noin 2 000 eläkettä tätä menettelyä noudattaen. Etuus maksetaan etuudensaajalle hänen kanssaan sovittavalla tavalla ja sovituissa erissä. Etuus on käytettävä huoltoon sinä aikana, johon etuus kohdistuu. Vain nimenomaisen, erikseen todetun suostumuksen perusteella etuutta voidaan käyttää muuhun tarkoitukseen. Jos etuus on suurempi kuin huoltoon tarvittavat varat, on ylimäärä annettava etuuden saajan vapaaseen käyttöön. Etuudesta on tehtävä tilitys henkilölle.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että viides lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että ensimmäinen ja kuudes lakiehdotus hyväksytään muutettuna, toinen,

kolmas, neljäs ja seitsemäs lakiehdotus muutoin muuttamattomina paitsi toisen lakiehdotuksen 37 §, kolmannen lakiehdotuksen 14 §, neljännen lakiehdotuksen 17 § ja seitsemännen lakiehdotuksen 14 § muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset) .

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

(poist.)

muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/1956) 35 §:n 2 momentti, 43 §, 43 a §:n 2 momentti ja 44 §, sellaisina kuin niistä ovat 43 § laeissa 572/1982 ja 567/1993 ja 43 a §:n 2 momentti laissa 1548/1993 sekä 44 § mainitussa laissa 572/1982, sekä

lisätään 45 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 886/1994, 1487/1995 ja 979/1996, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

35 §
(Kuten HE)

43 § (Uusi)

Jos kunta on järjestänyt eläkkeeseen oikeutetulle laitoshoidon tai -huoltoa taikka perhehoitoa, eläkelaitoksen on kunnan vaatimuksesta maksettava hänelle tuleva eläke laitoshoidon tai -huollon taikka perhehoidon ajalta kunnalle käytettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 14 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Eläke maksetaan 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa kunnalle vain sillä edellytyksellä, että se on ilmoittanut eläkelaitokselle vähintään kaksi viikkoa ennen eläkkeen maksupäivää oikeudestaan mainittuun eläkkeeseen.

43 a §
(Kuten HE)

44 § (Uusi)

Jos eläkkeen maksamista eläkkeensaajalle itselleen ei voida pitää tarkoitustaan vastaavana hänen elämäntapojensa, sairautensa tai muun erityisen syyn vuoksi eikä hänelle ole määrätty edunvalvojaa, eläkelaitos voi eläkkeensaajan suostumuksella päättää, että eläke maksetaan eläkkeensaajan asuinkunnan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle käytettäväksi eläkkeensaajan ja hänen 42 §:ssä tarkoitettujen omaistensa huoltoon. Näin maksettua eläkettä ei saa vastoin eläkkeensaajan nimenomaista suostumusta käyttää muuhun kuin sen kuukauden aikana annettavaan huoltoon, jolta eläke on suoritettu. Jos eläkkeensaaja on 43 §:ssä tarkoitettussa

hoidossa tai huollossa, tulee eläke käyttää 43 §:n mukaisesti.

Esityksen eläkkeen maksamisesta 1 momentin mukaisesti voi tehdä eläkkeensaaja, hänen puolisonsa, muu omaisensa, henkilö, joka hänestä pääasiallisesti huolehtii tai kunnan asianomainen monijäseninen toimielin .

45 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

2.

Laki

perhe-eläkelain muuttamisesta

37 §

Jollei tässä laissa toisin säädetä, noudatetaan soveltuvien osin lisäksi, mitä kansaneläkelain 35, 37—39, 39 b, (poist.) 40—42, 43 ja 44 §:ssä, 45 §:n 1, 2 ja 4 momentissa, 46, 67, 69, 73, 73 a, 73 b, 74, 74 b, 74 c, 75, 79—83, 84—86, 88 ja 88 a §:ssä säädetään. Jos lapseneläkkeen saaja ei ole

ennen eläkkeen alkamista asunut Suomessa kansaneläkelain 41 §:ssä edellytettyä 10 vuoden aikaa, eläke voidaan ulkomailla asumisen estämättä maksaa, jos lapsen huoltaja täyttää asumiskavaatimuksen.

3.

Laki

eläkkeensaajien asumistukilain 14 §:n muuttamisesta

14 §

Jollei tässä laissa toisin säädetä, noudatetaan soveltuvien osin lisäksi, mitä kansaneläkelain 28 §:ssä, 31 §:n 2 momentissa, 35, 37—39, 39 a, 39 b, 40, 42, 43, 43 a ja 44 §:ssä, 45 §:n 1, 2 ja

4 momentissa, 46, 67, 69, 74 b, 74 c ja 75 §:ssä, 79 §:n 1 ja 4 momentissa, 80—83 ja 84—86 §:ssä, 88 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 88 a §:ssä säädetään.

4.

Laki

rintamasotilaseläkelain 17 §:n muuttamisesta

17 §

Jollei tässä laissa toisin säädetä, noudatetaan soveltuvien osin lisäksi, mitä kansaneläkelain 35, 37—39, 39 a, 39 b, 40—42, 43, 44—46, 67, 69, 73, 73 a, 73 b, 74, 74 b, 74 c, 75, 79—83, 84—86, 88 ja 88 a §:ssä sekä kansaneläkelaisissa sää-

dettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetussa laissa (348/1956) säädetään. Ylimääräistä rintamalisää määrättäessä noudatetaan soveltuvien osin lisäksi, mitä kansaneläkelain 26 §:n 7 momentissa säädetään.

— — — — —

6.

Laki

vammaistukilain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1988 annetun vammaistukilain (124/1988) 8 §, sellaisena kuin se on laissa 918/1998, seuraavasti:

8 §

Jollei tässä laissa toisin säädetä, noudatetaan soveltuvien osin lisäksi, mitä kansaneläkelain 1 d, 35—39, 39 b, 40, *(poist.)* 42, 43 ja 44 §:ssä, 45 §:n 1 ja 4 momentissa, 46, 67, 69 ja 75 §:ssä, 79 §:n 1 ja 4 momentissa sekä 80—83 ja 84—86, 88 ja 88 a §:ssä sekä kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetussa laissa (348/1956) säädetään.

(1 mom. kuten HE)

Jos vammaistuki tämän lain voimaantullessa maksetaan holhoojalle, uskotulle miehelle tai huoltajalle taikka muulle kansaneläkelain 43 tai 44 §:ssä tarkoitetulle, vammaistuen maksamista jatketaan, kunnes kansaneläkelaitokselle on ilmoitettu muusta edunvalvojasta tai tahosta, jolla on oikeus nostaa vammaistuki. (Uusi)

7.

Laki

kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

14 §

Toiminnan järjestäminen

35—37, (poist.) 40 ja 44 §:ssä, 45 §:n 1 ja 4 momentissa, 46, 59, 63, 81—83, 84—86, 88 ja 89 §:ssä säädetään.

Jollei tässä laissa toisin säädetä, noudatetaan soveltuvien osin lisäksi, mitä kansaneläkelain

Helsingissä 9 päivänä joulukuuta 1999

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Marjatta Vehkaoja /sd
jäsen. Eero Akaan-Penttilä /kok
Merikukka Forsius /vihr
Tuula Haatainen /sd
Saara Karhu /sd
Niilo Keränen /kesk
Valto Koski /sd

Marjaana Koskinen /sd
Pehr Löf /r
Juha Rehula /kesk
Päivi Räsänen /skl
Sari Sarkomaa /kok
Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
Raija Vahasalo /kok.